

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Observatoriulu ese de doue ori in septimana, mercuria si sambat'a.

Prețulu

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimis cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. s'eu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. s'eu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie s'eu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adon'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu in Sibiu.

Nr. 100.

Sibiu, 13/25 Decembre 1878.

Anulu I.

Anuntiu de abonamentu la „Observatoriulu“ pe anulu 1879.

Apropiandu-ne cãtra capetulu anului, este de lipsa a se cunósce macaru aproximativu numerulu exemplarieloru câte sunt a se trage de sub tipariu indata dela inceputu, pentru-cã mai tardiu se nu venimu in strimtóre cu trimiterea de exemplarie întregi. Din acésta cauza deschidemu si noi mai de tempuriu abonamentu pe Semestrulu I si pe anulu întregu, totu cu pretiurile de mai inainte, adeca :

In Sibiu pe 1 anu cu 7 fl. v. a., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., éra dusu la casa cu 1 fl. respective cu 50 cr. mai multu. In laintrulu monarchiei cu post'a, 8 fl. pe 1 anu, 4 fl. pe 6 luni.

In afara de monarchia cu porto duplu 10 fl. sau 22 franci pe 1 anu, 5 fl. sau 11 franci pe 6 luni.

Abonamentele se potu face mai usioru prin asemnatiuni (mandate) postali, de a dreptulu la Redactiune in Sibiu, piati'a mica Nr. 27.

Din Romani'a primimu abonamente si in bilete hipotecarie de ale statului, al pari.

In capital'a Bucuresti abonamentele se facu si la librari'a dlui I. Szöllösi in piati'a teatrului.

Din 10 esemplarie abonate efectiv, 1 se dà gratis.

Redactiunea.

Romani'a si Russi'a.

(Urmare.)

IV. Daca amu cercetatu portarea Russiei cãtra Romani'a dupa documente anterióre, cu atãtu mai virtosu trebuie se o urmarimu si dupa cele mai noue. Auctorulu acestui memorialu ne conduce si noi ii urmamu. In acelu tonu despoticu si arogantu, in care scrisese comitele Nesselrode cãtra br. Budberg in anulu 1854 asupra romaniloru, vorbi in anulu acesta principele Gorciacoff cãtra generalulu Ioanu Ghica, agentulu diplomaticu alu Romaniei la St. Petersburg, dupace aflã, cã romanii sunt decisi a

protestã contra art. 8 din tractatulu de San Stefano. Cuventele lui Gorciacoff: „Este adevératu, cã gubernulu dumneavóstra are intentiunea de a protestã contra articolulu 8 alu tractatulu de San Stefano, care auctorisédia intretinerea comunicatiuniloru armatei din Bulgari'a cu Russi'a prin Romani'a? Imperatulu, care si pâna acuma e reu dispusu cãtra dumneavóstra, in urmarea portarei dvóstra cu privire la retrocesiunea Basarabiei, va perde patienti'a, daca se va face o protestatiune cá aceea. Maiestatea Sa mi-a ordonatu se ve spunu si ve invitã cá se comunicati gubernulu dvóstra acésta informatiune, cá daca dv. aveti intentiunea de a protestã si a ve oppune la executiunea articolulu 8, Maiestatea Sa va ordonã ocupatiunea Romaniei si desarmarea óstei romanesci.“ — Cu alta ocaziune, dupace aflase de votulu unanimu alu parlamentulu romanescu, in care acesta cu privire la Basarabi'a se provocã la parol'a de onóre a imperatulu, Gorciacoff vorbi cãtra generalulu Ghica in termini si mai drastici, asprii, brutali, dicédu: „Nu amestecati onórea imperatulu in tóte zamile (sosurile, franc.), pentru-cã acésta este zama, in care elu ar putea pune pe toti romanii se fierba.*)

Din acestea cuvente fórté caracteristice si totuodata fórté adevérate, póte cunósce si orbulu din nascere, cã Russi'a si diplomati'a sa simte si nutresce cea mai ferbinte dorintia de a desfiintiã statulu Romaniei, a nimici nationalitatea romana, a o slavisã si a o inneca definitivu in oceanulu panslavismului. Éca, acesta era usulu ce facea Russi'a de potestatea sa in Romani'a. Ne fiindu ea in stare de a luã unu mai mare aventu a casa la sine, apasã cu greutatea plumbulu asupra popóraloru invecinate, cá se nu póta inainta nici ele in cultura. Dunarea, cea mai mare arteria de comunicatiune a Europei, sub despotismulu muscalescu era pe aci se se prefaca intr'o balta. Unu barbatu de onóre si nepartinitoriu scrie in acésta cauza urmátóriele: „In midiulocu de canalu (in braciulu Sulinei) se inaltiã una (asia numita) banca infrico-

*) Qu'on ne mette pas l'honneur de l'Empereur a toute sauce, parceque c'est une sauce, dans la quelle il pourrait cuire tous les Roumains.

Pre toti romanii? Pe cei din Romani'a propria, in numeru de 5 milliöne, sau si pe 3 milliöne din Austro-Ungaria? Atunci dara si pe magiari la unu locu cu acestia? Red.

siata de nisipu, de care corabierii se apropiã cu cea mai mare frica. Chiaru si candu ap'a era mare si tempulu calmu, era aprópe preste potiintia se afle directiunea sigura. Adesea, dupace partea de inainte a corabiei trecea preste câte unu locu periculosu, cea din apoi se infgea in banc'a de nisipu. Atunci mar'fa trebuia se se descarce, éra corabi'a raru putea se scape. Braciulu Sulinei era plinu de ruine (corabii innecate), si pre cãtu vedeai cu ochii, se inaltiã din apa catarguri si parti de corabii sparte.“

Pacea de Parisu pusese capetu acelu abusu fóra esemplu; acésta inse a dorutu fórté pe Russi'a. Asia scopulu seu era, cá prin pacea de San Stefano se ajunga éra si in posesiunea guriloru Dunarei, afacerile Romaniei se fia degradate éra si la rangulu de odinióra, tractate fiindu numai cá locali, pâna candu iar succede a o incorporã definitivu. Asia trebuie se intielegemu noi respectivii articoli ai tractatulu de San Stefano, éra ceea ce s'a disu de atâtea-ori, cá imperatulu Alesandru II pretinde Basarabi'a din mare pietate cãtra repausatulu seu parinte, se o luamu de ceea ce este in realitate, de pretestu (steamatu), spre a legã ochii lumii. Celu care va ceti tractatulu de San Stefano cu ochi ageri, va pricepe curatu, cá scopulu Russiei era, cá prin acela se prefaca protectoratulu seu preste Romani'a in suzeranitate, se fia adeca romanii vasalii sei, éra apoi mai curendu sau mai tardiu se urmedie nesmintitu incorporarea si desfiintiarea statulu nostru nationale romanescu. Bine au vediatu romanii acelu pericolu; de aceea s'au si oppusu lui cu totu curagiulu, in mani'a celoru mai brutali amerintiari.

In tómn'a anului 1876 situatiunea politica devenise fórté critica. Romanii vediusera bine, cum, cu tóta declaratiunea de neutralitate, muscalii trecusera tóta vér'a in cete numeróse bine armate prin patri'a romana in Serbi'a, si cum Europ'a inchidea ochii in adinsu, cá se nu védia acelu bellu mascatu alu Russiei contra Turciei. Soldati si oficiari muscalesci armati din crescutu pâna in talpi trecea pe malulu dreptu alu Dunarei pe la Turnulu Severinului; éra odata, candu directiunea vamei romanesci din Iassi confiscase mai multe ladi cu arme, in St. Petersburg incepura se strige contra romaniloru pretindédu, cá crucea rosiiã dela Genev'a aparã si arnele, adeca pe romanesc

Foisiór'a „Observatoriului“.

Eva s'eu Giurulu Lumei in cincii scrisori.

De Paul Féval.

Traducere de: Dimitrie Petrescu.

(Urmare.)

Lord Wolsley avea o scrantitura frumósã. Aplicaiu primulu aparatulu, si 'mi luai concediu, dicédu ca, ne vóindu a umblã in potec'a mediculu casei, vóiu reveni numai spre a me informã despre starea sanetati sale.

Betranulu gentlemen facu semnu sociei sale se se apropie; avura inpreuna o scurta convorbire in englescesce: credédu ca nu cunoscã acésta limba, lord Wolsley nu se ferea. Elu terminã dicédu cá, ne mai avédu nici unu doctoru de la plecarea lui sir Thomas . . . . (unu nume saxonu ce 'mi scapa), totu atatu facea se me ia spre a inlocui pe celu plecatu, de catu se introduca in casa duoi Francesi in locu de unulu.

Lady Wolsley fu insarcinata se 'mi faca cunoscutu rezultatulu conferintiei, ceea ce ea o si facu in modulu celu mai placutu. De causele alegerei pucinu imi passã; aveamu intrare libera la Vauvert, adeca totu ceea ce 'mi trebuia.

Vauvert, e numele casei lordulu Wolsley. Prim'a mea grija, sosindu la Dinan, fu de a luã informatiuni asupra acestui nobleman. Tóta lumea ilu cunoscã, cu tóte ca traia singuru cu soci'a lui si nu primia pe nimeni in casa. Mi 'lu aratara sub porecl'a de omulu de la Jerzual; iti vóiu spune numai-decatu istoriculu acestei porecle. Catu pentru frumós'a mea vedenie, despre care dedui unu semnalamentu minutiosu, nimeni nu 'mi potu respunde intr'unu modu multumitoru. Adormisemu óre pe érba si aparitiunea nu era de catu unu visu? Asiu fi crediutu-o póte, déca imaginea lady Wolsley n'ar fi trecut prin mintea mea. Erau acelési trasuri, afara de diferenti'a de etate. Vedeni'a mea esistã; numai, viati'a ei era incongiurata de unu misteru.

Nu trebuia se ridicu acestu velu, si nu era acésta unu puternicu motivu pentru a remanea la Dinan? Marea mea calatorie fu amanata, adormiui gandindu-me candu la copila, candu la femeia.

— Sunt doue surori, imi diseiu. Cea mai mare e rapitóre, cea mai mica are se fia. . . . . O iubescu.

Éta-te in dreptu se me întrebi pe care. — Intr'adeveru, Scarlate, nici eu nu sciamu. Dar' acum e mai reu, pentru ca nici acum nu sciu pe care. In tempu de cate-va zile, am fostu plinu de ingrijire pentru lady Wolsley; acum ca nu mai e pentru mine de catu o amica, incepu din nou a me gandi la sór'a ei. Dar' intielegi tu acestu misteru? De cincii septemani, n'am revediatu pe acésta din urma o singura data; nici odata inaintea mea, nu s'a pronuntiatu numele ei, nici nu s'a disu vre-unu cuventu despre densa. Cu tóte acestea Vauvert n'are infacisirea acelu intunecóse castele unde se inchideau odinióra tinerele fete; lady Wolsley, din parte 'i, nu mi-ar parea o prea neinduplecata temnicera.

In diu'a urmátóre facui a dou'a visita medicala. Din acea di, m'amu intorsu in fia care diminétia la Vauvert. Lord Wolsley betranu bolnavicosu si superaciosu, nu prea me privia bine la inceputu, dar' in urma s'a obicinuitu pe nisimtite cu presentia mea. Manier'a, la densulu, combate intr'unu modu victoriosu contra gelosiei; afara de acestea are pentru soci'a sa o incedere vecina cu respectulu.

Scrantitur'a i-a trecut acumi; a cumperatu unu nouu tilbury si face totu ce 'i sta prin potiintia spre a isi rupe negresitu gãtulu pe pavagiulu Jerzualului; se vede ca si-a pusu in gindu se triumfese asupra acestei indracite suburbii. Dinanesii au observatu acésta curiósã incapatinare si 'lau botesatu cu acea porecla ce ti-am spus. Slabu si tremurandu, nu suferé cá unu groom se 'i tiena bâtiurile; in tóte serile ilu intelnescu singuru, descindédu muntele in galopu. Mic'a lui trasura sare, trosnesce si e aprópe se se sfarame la fiace pasu dar' elu sta nesimtitu pe dupl'a lui perina

si arunca, trecédu pe langa gaur'a de unde scotiendu'lu amu avutu avantagiulu de a 'i face cunoscinti'a, o privire provocátore.

Eri socotédu se indrasnescu primulu meu pasu pe terenulu acelei galanterii ce Anglesele numescu: Flirt. De optu zile de candu sanetatea lordulu Wolsley i permite a esi din casa, inaintamu pasu cu pasu; credédu ca zarescu dupa nisce semne neindoióse, ca nu vóiu fi respinsu intr'unu modu prea aspru. Unu între — patru — ochi, ce in sér'a trecuta se prelungise mai multu cá de obicei, imi paruse ca ia o fatia dupa gustulu meu. Vorbisemu de ánima, intr'unu modu vagu, cá din intemplantu e adevératu, dar' dulcia voce a lady Wolsley tremurase, candu imi respunsese. Si ea disese ceva asupra acestui sentimentu, ce 'i credédu ca-i este cu totulu necunoscutu, si ghicisemu o suferinti'a sub senin'a linisce a faciei sale.

Scii, Scarlate, ca preferu ardiétóreloru pasiuni meridionale acea tineretie liniscita, constanta, profundu simtita, pe care credinti'a generala o atribue vóiosu femeiloru nordulu. Asiu urmã pana la marginea lumii o blonda capelura, pe catu tempu tentatórea strelucire a duoi frumosi ochi negri, d'abia 'mi inspira o trecátore fantasie. Lady Wolsley parea a fi pentru mine acea femeia pe care stéu'a nóstra ne-o alege între tóte, o asemánãmu angeriulu visuriloru mele trecute cá adolescétie, pe ea o vedisemu in visurile mele, imaginea ei pe care o ghicisemu, venise mai tardiu se me védia in órele mele de suferintiã: eramu uniti de multu tempu printr'o legatura misteriósa si providentiala.

Scarlate, tu n'ai aiuratu nici odata asia, si acésta lunga frasa de romãnu iti face mila? Me temu ca dá. Pe langa unu sufletu de poetu, mai ai unu spiritu nu tocmai pucinu positivu. Ori-cum, te consiliesu, déca nu ai facutu'ncã, se te inalti pana la estaticiele regiuni ale idolatriei cavaleresci. E pocitu de totu: Unii 'ti ar dice: la tra la luna, nu 'i ascultã, crede-me; batai'a de jocu, scii bine, catu e de aprópe de inpotentia.

(Va urmã.)

curatu, că pe langa ambulante si spitaluri care pórta semnulu crucei rosiie, poti trece si arme căte vei vrea.

In acelea dile, la vederea acelor lucruri, care semená fórte cu venirea generaliloru Alesandru Ipsilanti si Cantacusinu trimisi dela Russi'a la a. 1821 in ajutoriulu greciloru, romanii uitandu-se bine impregiuru de sine, se reculesera si deschidendu dreptulu publicu alu gintiloru aflara, că in tractatulu dela Parisu nu se decretase nici sanctionase pentru tierile danubiane acea specie de neutralitate si acea protectiune européna, de care se bucura regatulu Belgiei; atáta inse totu stá in tractatulu dela Parisu, că in Romani'a nu se póte intemplá nici-o interventiuone straina armata fóra invoirea prealabile a poteriloru. Dara interventiuone armate in Romani'a fusesera prevediute numai pentru casuri de turburari, revolutiuni, rebeliuni interne, si chiaru atunci numai daca gubernulu tieriei nu ar fi in stare de a le impaciuí sau innecá in sange cu poterile proprie. Asia dara invasiunea straina, la care locuitorii tieriei n'au datu nici cea mai mica ocaziune, nu se póte justificá cu nimicu pe lume.

S'a disu si documentatu doi ani intregi, nu strica inse a repeti neincetatu, că de candu s'au datu pe facia totu planulu Russiei si de candu a inceputu si numai invasiunea mascata in ajutoriulu Serbiei, gubernulu Romaniei a si batutu pe la portile toturoru celorlalte cabinete, aratandu-le cum se calca dreptulu gintiloru, cum se face pe voi'a celui mai tare, cum celu fóra consciintia se inaltia mai pre susu de orice dreptu si'lu incaleca. Respunsulu datu gubernulu romanescu de cătra cabinetele europene a sunatu, că se remana pe pace, se nu misce nimicu, se nu mai provóce si una incurcatura noua romano-russésca pe langa cea serbo-turcésca. Dupa aceea gubernulu romanescu ceru dela conferinti'a din Constantinopole, că poterile garante se declare statulu Romaniei de statu neutrale; conferinti'a inse'i respunde, că „acésta cestiune (a neutralitatiei) nu se numera intre cele destinate că se fia decise in acea conferentia, prin urmare nici nu e de competentia plenipotentiariloru ei“. Acestea s'au intemplatu pána in Decembre 1876. Si totusi, lumea tóta, prin urmare si diplomati'a européna vedea limpede, că dupace Port'a respinge conditiunile puse ei de cătra conferinti'a européna adunata la Constantinopole, conflictulu sangerosu dintre Russi'a si Turci'a nu se mai póte incongiura, prin urmare că campani'a se va incepe cu invasiunea Romaniei prin muscali, si asia patri'a romana va suferi fóra nici-o culpa a sa, ci numai pentru anarchi'a turcésca si setea muscalésca de cucerire.

Chiaru si gubernulu Angliei isi astupá in acea epoca urechile candu audiá de neutralitatea Romaniei. Principele Ion Ghica informase pe cabinetulu din Londra inca pe la Novembre 1876 despre statulu cestiunei prin unu memorandu alu seu, in care dicea: „Gubernulu romanescu nu are altu scopu, decátu se faca a i se respectá neutralitatea sa. Dara in faci'a alternativelor de natura preste totu delicata, si considerandu agitatuinea si perturbatiunea de care suferé interesele materiali si comerciali in Romani'a, din momentulu in care s'ar escá cea mai mica dificultate politica in orice parte a imperiului otomanu, si din cum se schimba cea mai neinsemnata nota diplomatica ori-cátu de pucinu accentuata intre ori-care gubernu si intre Pórta, — nu potemu se nu cunóscemu, că garanti'a Europei, asia cum esista ea pána acuma si precum resulta din tractatulu de Parisu pentru Romani'a, nu este de ajunsu, si că aru cere interesulu Europei, că aceea se fia mai eficace.“

In adeveru, gubernulu Romaniei nu cerea multu dela Europ'a, decátu numai că principiulu stabilitu in pacea de Parisu se fia realizatu, aplicatu in pracse, adeca Romani'a se fia asigurata in adeveru contra ori-carei agresiuone (lovituri) din afara. Europ'a inse nu a facutu nimicu, nici in conferentia, nici dupa aceea. Asia Russi'a vediendu că celelalte cabinete nu mai facu nimicu, isi luá curagiulu că se se declare pe sine de mandataru alu Europei si se plece contra Turciei. (Va urmá.)

Cifre desperate din Ungari'a si Transilvani'a.

Ve mirati că economi'a politica, sau cum ii mai dicu, nationale, in acestea tieri este rea. Ve mirati că industri'a scade, industriarii iau lumea in capu. Dn. Ios. Kőrösi, directorulu despartimentului statisticu ne respunde si aprinde falinariu că se vedemu bine. Densulu publicá cifrele de importu si esportu adunate pe a. 1873 din aceste doué tieri. Noi le recomandamu la toti patriotii fóra nici o cautare la natiune sau profesiune.

In Ungari'a si Transilvani'a sunt numai 604,513 locuitori carii traiescu din industria (profesiuni, meserii), incependu dela maiestrii pána la servitori. Din acestia inse numai 157,621 sunt mesteri (maiestrii); ceilalti sunt sodali, invetiacei, servitori. Acésta classe de ómeni nu póte lucrá de ajunsu, pentru-cá se satisfaca trebuintiele la 15 milióne de locuitori. Ce? Nu póte? Ba dóra totu aru potea; dara manufacturile loru sunt si mai scumpe, si mai „prostu“ lucrate. Prostu? Da, adeca nu reu, dara nu finu si nu cu gustu, cu chic, cum dicu francesii. Preste acésta, profesionistii nostri au capitalulu intreit u si inpatratu mai scumpu de cătu cei din alte tieri. Din aceste cauze se impórta la noi cantitati enorme de manufacturi si fabricate straine; din contra, esportulu nostru este fóra asemenare mai pucinu. Câteva positiuni culesse dela vami voru ilustrá totulu, In anulu adeca 1873 s'au importatu la noi din alte tieri:

	fl. v. a.
Manufacte din pensa, de	10,567.615
Manufacte de lana	36,754.645
Metasarii, haine facute si de luxu	75,200.206
Tieseturi diverse	17,625.000
Pielarii si manuf. de piele	15,444.460
Marfi de ferarii si otielu	26,503.728
Vase de portiellanu si de lutu	5,320.369
Marfi merunte (Kurzwaare)	65,468.276
Sum'a importului numai din 8 positiuni	252,884.299
Din contra, esportulu din aceste tieri, din aceleasi positiuni, in acelasiu anu:	fl. v. a.
Manufacte din pensa	1,521.756
Manufacte de lana	4,650.716
Metasarii, haine facute si de luxu	8,859.435
Tieseturi diverse	nimicu
Pielarii si manuf. de piele	3,895.435
Ferarii si otielarii	8,266.757
Portiellanu si vase de lutu	142.531
Marfa merunta	4,507.570
Sum'a esportului numai	31,844.200

Asia dara numai la aceste 8 positiuni Ungari'a si Transilvani'a perdú intr'unu singuru anu aprópe 221 milióne. Dara de unde mai au se pérda? Din economi'a de campu si din cea de vite, pe care unii venetici asediati p'intre noi o combatu orbesce, fóra picu de pricepere.

Insemnati-ve bine valórea marfiloru de luxu, importate le noi: ca trece preste 75 de milióne florini!

Eras scandale parlamentarie dualistice.

Pentru restabilirea ecuilibrului si a paritatei se inscená unu micu dara caracteristicu scandalu si in camer'a deputatiloru din Vien'a, in siedinti'a din 18 l. c. La ordinea dilei era raportulu comisiunei bugetarie pentru indemnitatea ce avea se se dea ministeriului provisoriu pentru redicarea impositelor pe primul cuartalu alu anului 1879. Intre altii vorbi si deputatulu opositionalu Schönerer dicédu;

„Eu n'am facutu nici odata opozitiune platónica si amu refusatú totudéuna bugetulu acestui gubernu, care ne duce din trépta in trépta spre ruin'a finantiara. Gubernulu au adusu tréb'a asia departe, ca in provinciile nóstre germane nu se mai aude alta, decatu strigare: De amu apartienea dejá odata Germaniei! (Contradiceri oragióse in intrég'a camera). Me rogu, acésta este o fapta necontestabila! (Cu voce ridicata).“ Poporatiunea germana esclama: De amu apartienea dejá odata Germaniei (Contradiceri oragióse reinnoite), pentru că se scapamu in fine de Bosni'a si de aparatorii ei. Punctulu meu de vedere este: că pana va mai durá acestu gubernu, se nu se mai platésca nici unu inpositu, si că déca ele totusi i se voru votá din partea parlamentului, poporatiunea — si aceste le vorbescu prin feréstr'a deschisa — se nu platésca inpositele, decatu numai cedendu mijlóceloru terorisatóre. (Oho! oho!). Mai intaiu de tóte in capulu gubernului avemu lipsa de caractere consecente, si eu speru, ca corón'a nu va fi asia reu consiliata, pentru-cá de nou se ne puna fatia in fatia cu aceiasi ministri. Negresitu, ca parlamentulu nu póte fi desculpatu de a nu fi complicele actualiei situatiuni.“

„Asiu dori dara, că corón'a se apelese la poporatiune si se dissólve camer'a deputatiloru, de si sciu, că in poterea legeri nóstre electorale nu va reusi nici-odata unu parlamentu, care se fia o expresiune fidela a sentimentelor poporatiuniloru. In viitoriu, asia termina oratorulu, voiú dá concursulu meu numai acelui gubernu, care va luá in programulu seu revisiurea legeri electorale pe bas'a cea mai larga.“

Caracteristicu si cá o ironia a sórtei se pare a fi impregiurarea, că din toti deputatii austriaci, cadíu sórtea asupra deputatului macedo-romanu Dumba, că in calitatea sa de raportoru se respundia si se protestese in contra graveloru inputari ale deputatului Schönerer, ceea ce o si facú, constatandu, ca poporatiunea este fórté nemultumita si ca suferé in mare gradu de miseria, si ca va fi chiaru posibilu că acésta nemultumire si miseria se mai crésca, de ce se ne ferésca D-dieu; dara că cu tóte aceste austriaculu va remanea fidelu patriei sale (Aplause). De aceea se vede necessitatu a protestá in numele poporatiunei austriace in contra insinuatiuniloru lui Schönerer. (Aplause generale si prelungite).

A dou'a di dupa ce se petrecú acésta scena in camer'a deputatiloru din Vien'a, pe care o recomandamu cu totu inadinsulu seriósei atentiuni si reflesiuni a cetitoriloru nostri, in 19 l. c. se repetí unu nou scandalu in diet'a din B.-Pesta, provocatu si de astadata din partea cunoscutului deputatu Csanády si de catra insusi ministrulu-presiedinte Coloman Tisza.

La ordinea dilei se aflá desbaterea asupra proiectului de lege pentru inprumutulu de rente realizatu de fostulu ministru de finantie Coloman Széll.

Dupa ce deputatulu Ignatiu Helfy si Blasius Orbán refusara proiectulu in termini nici decum magulitori pentru gubernu, luá cuventulu:

Alecsandru Csanády declarandu, că dejá cu alta ocaziune candu s'au desbatutu proiectulu de indemnitate si-au espusu motivele sale, pentru-ce nu póte avea incredere in gubernulu acesta. Din caus'a unor „incidente cunoscute“, atuncea elu nu si-au potutu terminá espunerea sa, pentru ca i s'au luatú cuventulu. Cu tóte ca scie, ca arbitraritatea maioritatii póte repeti si astadi acea procedere, nu repasiesce, ci va . . .

Presiedintele: Facu atentu pe onor. d. deputatu, ca nici unui oratoru nu i se ia cuventulu de catra maioritate, ci ca numai presiedintele este indreptatitu a face acésta in tenórea regulamentului casei. Me rogu a nu reveni asupra celoru petrecute, ci a remanea pre langa proiectulu pusu la ordinea dilei.

Alecsandru Csanády (continuandu): „Si-au inplinitu numai dator'i'a, candu au enumeratu faptele culpabile ale acestui gubernu, elu au datú espresiuone sentimentelor domnitóre ale poporatiunei curatu magiare. (Sensatiune in drépt'a). Acestu ministeriu a desvoltatu o activitate cu multu mai perniciosá, de catu a fostu aceea a regimului lui Bach si Schmerling si mai perniciosá decatu a gubernelor deachiste, pe care actualulu ministru-presiedinte Tisza le au condamnatu de ataté-ori. Neavendu si actualulu proiectu altu scopu, decatu a mascá o noua violare a legeri, elu ilu refusa, alaturanduse la parerea lui Helfy.“

Ne mai fiindu inscrisu la cuventu nimenea, luá cuventulu.

Ministru-presiedinte Coloman Tisza, care dupa ce polemiséa pe lungu in contra lui Helfy, se întórce apoi la cele dise de Csanády si i respunde:

„Nu pentru prim'a óra mi se ofere ocaziunea se audiu facédu-se comparari intre gubernele anteriore pe care eu le am combatutu si intre gubernulu actualu. Nu voiú respunde la acésta. Dara un'a totu trebue se observu (Se audimu!), ca aflandume in opozitiune si crediendu de datorinti'a mea se atacu din candu in candu procederea gubernului, nu o am facutu dupa metodulu adoptatu acuma de catra onor. deputati. Incepe a veni in moda a se dice: tempulu lui Bach si alu lui Schmerling a fostu mai bunu cá celu actualu (Fára indoiala! in steng'a estrema), că atuncea domnea mai multa libertate si ca acuma legile sunt calcate in picioére.“

Ei bine, intr'una au dreptate cei cari vorbescu asia; gubernele lui Bach si ale lui Schmerling n'au violatu legile ungueresci, că-ci adeca pentru ele nu esistau astfelu de legi. Carui-i place o astfelu de stare de lucruri, pe acela nu-lu invidiesu pentru gustulu seu; dara acelora, cari nu sunt multumiti cu libertatea actuala, fia in pressa, fia in desbaterile camerei, ori pe ori ce altu terenu, acelora — firesce ca numai acelora — le asiú dori că se guste numai 48 óre acea libertate (Haritate in drépt'a), apoi nu s'aru mai provocá la acele tempuri, chiaru si déca atuncea si-ar fi facutu visitele lorú omagiale in costumu de gala stralucitoru si brodatu cu auru. (Haritate mare in drépt'a si strigari: „Canlu Csanády calarea că banderialistu inaintea trasurei regelui!“ Sgomotu mare in steng'a estrema.)

Alecsandru Csanády: „Iau cuventulu in cestiune personala. D. ministru-presiedinte Tisza a

